

УДК 130.2:7.01](4)(09)

ИРРАЦИОНАЛИСТИЧНІ ВИМІРИ ТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ В ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНИХ РЕЦЕПЦІЯХ ПРЕДСТАВНИКІВ «ФІЛОСОФІЇ ЖИТТЯ»

Наталя Саноцька

*Національний університет “Львівська політехніка”
Інститут гуманітарних та соціальних наук, кафедра філософії
вул. С.Бандери, 12, 79013, Львів, Україна
e-mail: sannata@ukr.net*

У статті виокремлено концептуальні засади феномену творчості в межах філософії життя, на основі аналізу основних світоглядних положень і теоретико-методологічних надбань чільних представників даного напрямку - Ф.Ніцше та А.Бергсона. Розкрито зміст феномену творчості як іманентно-духовного виміру людського буття, виявлено його світоглядні детермінанти прояву та значення у становленні, самоздійсненні й самоствердженні особи.

Ключові слова: творчість, життя, діонісійне, аполонівське, творча еволюція.

Феномен творчості став останнім часом предметом жвавих наукових зацікавлень, що спричинило появу низки публікацій та наукових розвідок. Спектр праць, котрі висвітлюють тему творчості, доволі різноманітний, і представлений українськими, російськими, польськими, англійськими, американськими дослідниками та науковцями багатьох інших країн. [4, 5, 10, 11, 12, 13].

Достатньо помітною також є тенденція спрямовувати дослідницьку інтенцію таким чином, щоб під творчістю побачити не естетичний феномен, не частину діяльної активності людини, а, власне, саму сутність буття людини. Така методологічна стратегія коріниться у світоглядних положеннях представників філософії життя, котрі стверджували, що хоча творчість є принциповою атрибутивною характеристикою людини, проте її онтологічний статус не визначається цією констатацією. Сутність феномену творчості слід шукати не через її зіставлення із людиною, а через її зіставлення з життям, що є вічним рухом, становленням, яке щоразу набуває інших форм і виявів.

Проблема творчості посіла чільне місце у філософських пошуках Фрідріха Ніцше і її інтерпретація дає розуміння його концепції людини, культури і світу в цілому. Ф.Ніцше проголошує творчість справжнім завданням і покликанням людини. ”Він стоїть на світовому перевалі до релігійної епохи творчості...” – так пише про Ніцше Н. Бердяєв [3, с. 336].

Концепція аполонівського і діонісійського начал, що лягла в основу його розуміння творчого процесу, була сформована ще у ранній період творчості Ф.Ніцше, і завдяки їй філософ спробував розв’язати дилему двоїстості людини і культури: людини як вільного творця і як біологічно здетермінованої істоти, а культури як автономного витвору людської діяльності, що має два опозиційні джерела формування.

На думку філософа, саме давньогрецька міфологія найбільш дотична до метафізичної сутності буття, надаючи йому сенсу і усуваючи абсурдність існування через зв'язок одиничного буття людини з вічністю буття природи. Міф вириває людину з культурного контексту й інтегрує її у справжню природну дійсність. Він позбавляє людину культурно-теоретичних ілюзій, що дає змогу відкрити справжній сенс свого трагічного існування, сприймати його з усією відповідальністю і рішучістю.

Так, основою давньогрецької культури є боротьба та періодична рівновага двох начал. Діонісійне начало – це сила, що проривається з глибин природи, вибух неприборканої динаміки тваринної й божественної природи; це прорив темряви хаосу, безладдя, що приховане у світі, вияв безцільності, безперспективності та фатальності буття. Це начало витісняє індивідуальне, окремішність людини повністю долається, “відчужена, ворожа або ж пригноблена природа знову святкує торжество примирення з її блудним сином, чоловіком” [6, с. 26]. Це породжує в людині паралізуючий жах, виявляючи часовість та марність індивідуального існування, погрожуючи поглинанням.

Аполонівське начало – це світле, формотворче, організуюче начало, світ образів, міри, гармонії, спокою, що панує над усім диким і неприборканим. Це світ ілюзії, сну, фантазії, задоволене прагнення до творчості.

Мудрість досократичних греків, на думку Ф. Ніцше, полягала у тому, що, будучи найближче до джерела життя, а, отже, до хаосу і безумства (Діоніс), вони протиставляли йому сонячні сили Аполлона, щоб в самій серцевині єдиноборства обох божеств створити собі “артистичний ковчег спасіння”, і, таким чином, виправдати людське існування мистецтвом. Протиставлена цим станам природи (діонісійному та аполонівському), кожна людина є або аполонівським художником сну, або діонісійним художником сп'яніння, або, накінець – що ми можемо побачити у грецькій трагедії – одночасно художником і сп'яніння, і сну. Аполонівське начало відіграє вирішальну роль у культурі стародавніх греків, адже у античній культурі Аполлон застерігав від диких поривів, передавав мудрий спокій бога. Але при цьому Аполлон залишався богом ілюзій. Він начебто відмежовував людину від смерті примарою вічності, коли люди створюють для себе різні ілюзії – науку, релігію, мистецтво, мораль, політику. Вважається, що краса і гармонія аполонівського світовідчуття відображається у творчості Гомера, а також Сократа, який був тією першою «теоретичною людиною», що поставила знання на місце життєтворчих поривів, коли знецінилась індивідуальність людини, породжена самою природою. Разом з тим Ф. Ніцше, розглядаючи феномен творчості, вважав, що при його справжніх проявах неприйнятними є спокій і стабільність.

У свою чергу, аполонівське начало, з його принципом «унікай надміру», незмінно породжувало прагнення до стабільності й регламентації, розміреності й спокою, а отже, не могло бути істинним виявом творчого пориву. Неприборкану жадобу до життя і радість життя давало діонісійство. Саме воно повинно стати, на думку Ф. Ніцше, глибинною творчою основою та началом культури.

Діонісійна засада культури – це, навпаки, джерело неспокою, тривоги, страждань, стихійного пориву. Під впливом такого світовідчуття людина наче пробуджувалася зі сну ілюзій. Діонісійна людина, за словам Ф. Ніцше, уподібнюється

до Гамлета: їй довелося досягнути сутність речей, і водночас вона усвідомлює, що не може змінити нічого у цій споконвічній сутності.

Варто зазначити, що діонісійні святкування відбувалися у різних частинах стародавнього світу, не лише у Греції, але всюди це були екстатичні вибухи диких і жорстоких почуттів. Лише греки, вважає Ф. Ніцше, поєднуючи діонісійну ідею з аполонівською, зуміли надати їм мистецьку форму – аттичну трагедію. Аполонівська свідомість захистила грека від варварства, пристосувала діонісійний світ до вимог культури.

Отже, вже у праці “Народження трагедії з духу музики” формується домінуючий настрій, що визначить всю філософську творчість Фрідріха Ніцше, об’єднуючи собою ідеї різних періодів його діяльності. Крім того, ця перша його філософська праця закладає основи його “метафізики життя” і зокрема розуміння творчості як сенсу людського життя.

Таким чином, драма життя розгортається у філософії Ф. Ніцше у протистоянні двох начал, символізованих іменами Діоніса та Аполлона. Виходячи за межі лише естетичного тлумачення їх діалектики (для цього дає підстави сам німецький філософ), можна інтерпретувати діонісійне начало як таємну глибину буття, темноту неупорядкованого та неіндивідуалізованого хаосу, що схований у світі. У праці “Так казав Заратустра”, Фрідріх Ніцше застосовує для позначення тієї глибини буття (“черева буття”, за словами мислителя) термін “Ніщо” [7, с. 22]. Це “небесне Ніщо” не містить у собі нічого сформованого, і є непізнаваним, абсурдним і нелюдським. “Ніщо” не містить у собі сенсу людського існування. Воно виявляє марність усіх людських сподівань та прагнень і завжди погрожує індивідові поглинанням. З іншої сторони, Діоніс є образом того, що нас відриває від буденного, звичайного перебігу життя, виявляючи серцевину істинного буття. Він навчає людину, як позбутися рутинного і втекти до незнаного, незвіданого. Діонісійне Ніщо без упину “хвилюється”, прагне до оформлення, а протиставлене йому аполонівське начало уможлиблює це, результатом чого є весь світ. Фрідріх Ніцше виразно пов’язує аполонівське начало з принципом індивідуації. Це – світ земний, світ тіла і свідомості, світ індивіда і культури, світ світла і радості. Аполонівське виступає як формуюче, організуюче начало, що змінює всі надмірності; це мудрий спокій, це світотворець, те, що стримує й маскує жах і дикі пориви, які несе в собі діонісійне начало. Аполонівське забезпечує людині ясність і простоту образів, які воно творить, щоб оформити хаос Діоніса.

Однак, діонісійна стихія ніколи не задовольняється існуючим: формуючись, вона одночасно руйнує основи попереднього ладу. Проте цей процес слугує підґрунтям життєвості, що є у кожному феномені та виступає запорукою його вітальності й незакошеності. Тут виявляється напружена парадоксальність і трагедійність людського існування. Людське життя – це вічне прагнення до привнесення смислу у світ, тобто до творення оцінок, цінностей, а отже – культури. Але цьому безупинному прагненню вічно протистоїть абсурдність Ніщо, яка не пропонує ніякого сенсу та заперечує будь-яку створену людиною систему вартостей.

Коли людина бачить цю абсурдну різницю між своїми бажаннями, цілями (аполонівський вимір) і цією темною реальністю, яка вмить руйнує, знецінює всі сподівання (діонісійний вимір) – вона страждає, її буття перетворюється на трагедію.

Проте Ф. Ніцше наголошує, що глибину переживання людського існування можливо відчутти лише на трагічній межі між індивідуальним буттям “Я” та захованим у ньому руйнівним “Ніщо”. Тому для нього так важливо, щоб життя виявилось із максимальною силою напруження. Філософ показує, що поширювана культурою аполонівська ілюзія, що мала оберігати людину перед тим, що несформоване, небачене, незрозуміле, мала захищати її перед дикими і небезпечними діонісійними силами з часом почала підкоряти людину. Земне життя, побудоване за принципом індивідуації, привело людину до зниження інтенсивності та глибини переживання істинного буття, до застигання форм, а, врешті, до змертвіння, переривання зв'язку з пульсом діонісійної стихії. Люди забули, що культура є їхнім власним витвором і почали бачити в ній справжній образ світу, а не корисну ілюзію, почали оцінювати її в категоріях правди і фальшу, добра і зла. Це, на думку Ф. Ніцше, найяскравіше проявилось в декадентській культурі. “Лихо! Настає той час, коли людина вже не зможе пустити стріли своєї пристрасті вище й далі за людину, а тятива її лука розучиться бриніти. Кажу вам: треба ще мати хаос у собі, щоб народити танцівну зірку. Кажу вам: ви ще маєте хаос у собі. Лихо! Настає той час, коли людина вже не зможе народити зірки” [7, с. 16].

Тому, для оживлення та посилення інтенсивності переживання людиною буттєвих моментів необхідним стає прилучення до вічного життєвого хвилювання Ніщо, що виявляє ілюзорність усього світу людського Я – світу культури.

Бажання привнести діонісійне начало у культуру штовхає Ф. Ніцше на екстремізм у висловлюваннях; на переорієнтацію Світової Волі (за А. Шопенгауером) в індивідуальну волю, що розуміється як воля до влади – самозбереження і сили; на спробу конструювання нової моралі та оновлення релігійного переживання світу; на нове розуміння людини і нового сенсу її існування, що полягає у творчості.

Людина у стані причетності до Ніщо стає одержимою, втрачає міру, обмеження, повагу до всього успадкованого та усталеного, переповнюється життєвою силою. Однак, для самозбереження людина повинна знову інтенсивно творити новий світ цінностей, світ власного Я, тобто світ нової ілюзії.

Щоб жити, людина повинна перебувати постійно на межі цих двох начал, весь час тримати рівновагу, бо з обох сторін прірви небуття. Діонісійна прірва загрожує розчиненням, деіндивідуалізацією, божевіллям; аполонівська – відсутністю бурхливого динамічного життя, що приводить до закам'яніння, змертвіння. “Людина, – це лива, напнута між звіром і надлюдиною, – лива над прірвою. Небезпечно ступати на ливу, небезпечно йти по ній, небезпечно озиратися, небезпечно від страху здригнутися і зупинитися” [7, с. 13].

Ф. Ніцше переконаний, що людина повинна не лише стояти на межі, тримаючи рівновагу, вона повинна постійно йти твердо і впевнено, усвідомлюючи всю небезпеку. Людина приречена “з небезпеки робити собі ремесло” [7, с. 18], якщо вона хоче жити, приречена на цей постійний рух по ливі, на творчість, бо за нею йде діонісійне начало з обличчям незадоволеного блазня і руйнує витвори людини.

Отже, все створене людиною з необхідністю мусить виявляти свою ілюзорність та десакралізуватися – знецінюватися і втрачати свою силу. Під оцінюванням Ф. Ніцше розуміє творення цінностей, що означає наділяти смыслом. “Оцінювати – значить творити, чуєте ви, творці!” [7, с. 59]. Звідси культура – це смислотворчість. Тому процес переоцінки цінностей є перманентним, а життя –

мерехтливим чергуванням творення та нищення – оцінки та переоцінки. Таке буття людини німецький філософ вважає найвищою цінністю – здатність на постійну творчість робить життя інтенсивним, напруженим та динамічним, тобто повноцінним. Змістом життя людини є творення культури, однак її ілюзорність виявляє справжню мету творчості – розвиток особи. Особистість, за Ф.Ніцше, може розв’язати проблему смислу лише ставши творцем, але творцем життя. “Все вчення Ніцше завершується гімном земному життю, що наповнене глибоким смислом, проте не ззовні даного, а створеного надлюдиною, яка відкинула бога, щоб явити божественність у собі” [8, с. 243].

Ця філософія надлюдини є апологією сміливій, вільній, красивій, героїчній і творчій особистості; її антиподом є “міщанин землі”, що йде по житті з переляканою міною, зі зморщеним чолом, заклопотаний і боязкий.

Філософ проводить межу між мистецькою творчістю й мистецтвом життя, віддаючи помітну перевагу останній, як вищій формі майбутнього. Він переконаний, що життя має привести людину до творчості художнього в собі, життя має стати мистецтвом, і місце мертвих мистецьких творів має посісти сама людина, як жива істота, що є і творцем, і творінням. Таким чином, центр ваги переноситься із об’єкта творчості на суб’єкт.

Щоб стати творцем, людина повинна пройти три стадії перетворення духу. Спочатку вона має стати “верблюдом”, тобто випробовувати себе, принизити власну гордість і мудрість, пережити муки душі й тіла, взяти на себе всі тягарі життя. На цьому етапі виявляється справжня сила і стійкість.

Під час другого перетворення дух стає левом, який хоче здобути свободу, і для цього розриває ярмо тисячолітніх етичних цінностей. Це процес руйнування всього існуючого і підготовки до сприйняття абсурдності Ніщо. Це стадія суцільної негачі, на якій людина переповнюється зневагою. Скидаючи з людини один обов’язок за іншим, Фрідріх Ніцше проголошує завдання великого звільнення людської особистості, й насамперед від тієї влади, котру вона несе у собі: звільнення від самого себе – ось перша і головна мета. І щоб її реалізувати, як вважає німецький мислитель, необхідно відмовитися від усіх традицій і передусім – релігійно-філософських, виступити проти авторитетів, права, законів і переоцінити всі цінності, оскільки все це спотворює природу людини та перетворює її на карикатурну істоту, хворобливу, слабку, озлоблену.

Але така зневага до навколишнього – це лише етап в духовному розвитку людини, це лише очищення її душі для повного торжества в ній любові, причому любові справжньої, творчої. Така зневага, на думку німецького філософа, дає крила і сили, які “відчувають свіжі джерела”.

Так, Ф.Ніцше бачить у людині не лише бурхливий потік, здатний знищити все слабке, він також вкладає в неї все своє незадоволення теперішнім і всі свої мрії про майбутнє як про безмежний простір нічим не скутої творчості. Справжня любов повинна бути творчою, такою, яка ставить перед собою завдання видозміни самих принципів сучасності заради майбутнього. Людина знову стає творчою майстернею, сміливо, наївно, безапеляційно утверджує себе, як мала дитина. “Дитина – це невинність і забуття, новий початок, гра, колесо, що рухається само собою, перший порух, свята згода з усім” [7, с. 26]. На цьому етапі в ній відкривається її справжня суть – “Самість”, що є опосередковуючим чинником між індивідуальним “Я” і

діонісійним “Ніщо”. Вона штовхає людину до творчості, служить “допомогою для Я” і визначає цілі [7, с. 32-33].

Варто наголосити, що саме творчість спонукає людину до перетворення, у процесі якого вона стає собою, віднаходить свою суть, що одночасно є досягненням можливостей життя. Таким чином, творчість є ніби справжнім осердям людини. Відкриваючи сокровенну глибину своєї душі, лише вона приносить визволення від страждань і легкість життя. “Творчість! От велике визволення від страждань, велике полегшення життя!” [7, с. 48].

Твердість і мужність творця у своєму найвищому розвитку є джерелами “трагічної краси життя” : вони одночасно готують його загибель і дають йому силу спокійно йти назустріч їй. Проте для Ф.Ніцше ця “трагічна краса” не є самоціллю; метою життя є творчість – момент, коли “трагічна краса” стає творчою силою. “Людина покликана надавати існуванню сенс, стати сіллю землі. Їй належить право творити і оцінювати результати своєї праці знову і знову...” [9, с. 199].

Підсумовуючи можна стверджувати, що джерела творчості, за Ф.Ніцше, містяться у світах надлюдського ества, проте прилучення до них відкриває в житті людини перспективу, яка далеко виходить за межі її органічного існування. Творчий пафос стає справжнім змістом життя людини, робить його інтенсивним, насиченим і динамічним. Творча активність дає людині можливість для розкриття особистості й дозволяє їй жити повноцінним життям. Звідси з незвичайною силою ставиться проблема творчості й життя: творити мистецький твір, чи творити саме життя.

Ірраціоналістичні інтенції філософських пошуків Анрі Бергсона характеризувалися відмовою від класичної парадигми та культивування принципів “позитивної метафізики”. Мислитель продовжує розпочату романтиками проблему порівняння наукового та інтуїтивного знання, розглядає можливості їх взаємного доповнення і наголошує на великому значенні мистецтва, як більш адекватної форми пізнання світу в порівнянні з наукою. А. Бергсон послідовно проводить крізь свою філософію деякі ідеї філософії життя, започатковані Ф. Ніцше. Французький філософ вважає, що закони життя первинні по відношенню до будь-яких раціональних побудов. Проте на відміну від Ф. Ніцше, для котрого життя було проявом волі до влади, А. Бергсон тлумачить життя натуралістично, як вітальний процес, що керується інстинктами. Філософ не робить різниці між людським і тваринним, суспільним та природним; розум і цінності культури для нього – результат еволюції. Він метафорично стверджує, що людина величніша від тварин, у котрих визначальним є інстинкт, проте нижча від богів, у котрих буттєвою основою є творчий порив. Зокрема, у праці “Творча еволюція” А. Бергсон розглядає творчість як життєвий запал, безперервне народження нового, що, власне, складає суть життя. Творчість розглядається філософом за аналогією з природно-біологічними процесами як явище, що здійснюється об’єктивно і спричиняє виникнення нових візрів дійсності, проте у природі перехід до нового здійснюється автоматично; і лише у людини творчість виявляється як справжня свобода і безмежна можливість продовжувати життя. Філософ описує життя як безперервний рух, зміну і головне – саму творчість. Єдине обмеження творчих виявів полягає лише у тому, що твориться тільки форма, оскільки світ уже “обтяжений” матерією, застиглою субстанцією.

Людину французький філософ розуміє дуалістично, як істоту, що водночас керується розумом та інстинктами. Він намагається з’ясувати співвідношення розуму і

волі у людині. На цьому шляху А.Бергсон виокремлює дві здатності пізнання: інтелект та інтуїцію. Інтелект – це здатність до логічного мислення, можливість формулювати і вирішувати абстрактні завдання, будувати теоретичні схеми. Філософ обмежував поле діяльності інтелекту, оскільки вважав його не здатним до пізнання життєвих процесів, сутності буття. Володіючи “природним нерозумінням життя” [1, с. 349], інтелект затемнює його справжню сутність, яка не містить внутрішніх закономірностей. З допомогою інтелекту можна пізнати і описати лише окремі явища, форми дійсності. Інтелект сприймає життя дискретно, як “серію незмінних станів”, кожний із яких “однорідний сам у собі і, отже, не змінюється” [1, с. 349]. Діяльність інтелекту, як стверджує Бергсон, не здатна створювати нове, а лише комбінує, реконструює вже раніше створене. Тому такий логічний інтелект, з його духом науки приносить суттєву шкоду творчості, котра виявляється у безпосереднім спогляданні життя.

Проте, за А. Бергсоном, існує інша форма розуму, що залежить від природних основ життя – “життєвий розум” [2, с. 138]. Еволюція людини нерозривно пов’язана з її розумністю, проте слід спрямувати розум у русло життя. Тоді виявляється, що раціональність – не заперечення, а продовження природного розвитку людини, друга необхідна стадія еволюції людини, її розуму. Таку еволюцію А. Бергсон називає “творчою”. Вона має надприродний характер і підкоряється глибинним законам – законам інтуїції. Протяжність творчої еволюції може бути доступна, як стверджує А. Бергсон, лише для інтуїції, яку він протиставляє логічному інтелекту. Так, інтуїція побудована на безпосередньому, спонтанному проникненні в суть життя, “стихийне ціле буття”, що не піддається жодним закономірностям. Французький філософ вважає, що інтуїція має суттєві переваги над розумом, адже вона значно краще відповідає “вітальній основі” людини. Інтуїцію мислитель тлумачить як деяку особливу здатність бачення завдяки заглибленню, через безпосереднє злиття об’єкта і суб’єкта, незацікавлене занурення у предмет. Інтуїція не виражає предмет через щось інше (як це робить інтелект з його аналізом) – з її допомогою людина ніби “проникає” у предмет, зливається з ним, з його єдиною сутністю завдяки своєрідній “симпатії”. А. Бергсон визначає інтуїцію як “симпатію” і орієнтує її на художню модель пізнання. Мистецька творчість розриває зі світом звичного, конвенціонального символізму, вона здатна розкрити справжню суть речей, істинний задум життя: “Цей задум і прагне схопити художник, котрий шляхом симпатії проникає всередину предмету, з допомогою інтуїції знижує той бар’єр, який вибудовує простір між нами і моделлю” [1, с. 268].

Так, А. Бергсон тлумачить творчість, що ґрунтується на інтуїції, як містичний ірраціональний акт осягнення буття. Творчість розглядається не як усвідомлене відображення людиною дійсності, а як створення самостійної, незалежної від зовнішнього світу системи, що містить у собі вищий, досконалий порядок, який піднімається над хаосом дійсності. Бергсон ставить мистецьку творчість над дійсністю, проектує її на життя. Об’єктом творчості, на переконання мислителя, стає внутрішній світ митця, і проблема полягає у тому, як “вивести” із глибин людської душі характеристики справжнього буття.

Як і життя, що є потоком творчості й динамічних якісних змін, так і процес творчості у людській душі – це щось непередбачуване, випадкове і неповторне, в ній завжди присутня новизна, їй притаманні нові поєднання і стани. Відповідно, свобода

людини проявляється тоді, коли зливається людське “Я” і динамічний спектр його переживань.

Отже, людина, за А. Бергсоном, творить поза собою і, одночасно, себе. Кожний момент життя людини повинен бути новим нестійким етапом як в її особистому спогляданні й зростанні, так і у загальному світовому неперервному процесі творчості. Живе “доторкання” до світу і діяльна участь у ньому гарантують людині здобуття істинної свободи, віднайдення себе і відкриття реальності світу, що безпосередньо переживається і гарантує причетність до нього [1, с. 1197]. А. Бергсон заявляє, що по-справжньому життя зрозуміє лише той, хто знайде життєву вихідну точку і піде шляхом живого цілісного осягнення багатогранного живого людського Я. Відкриваючи у собі природний дар – інтуїцію, що пов’язана з життям, людина повинна поєднати її з інтелектом, що пов’язаний з матерією, і на цьому ґрунті, переконаний А. Бергсон, народиться нова філософія, що відкриє таємниці вищого абсолюту.

Список використаної літератури:

1. *Бергсон А.* Творческая эволюция. Материя и память / А. Бергсон. – Мн. : Харвест, 2001. – 1408 с.
2. *Бергсон А.* Два источника морали и религии / А. Бергсон. – М. : Канон+, 1994. – 374 с.
3. *Бердяев Н.* Философия свободы. Смысл творчества / Н. А. Бердяев. – М. : Правда, 1989. – 607 с.
4. Кашуба М. Параметри розуміння творчості в українській філософії / М. Кашуба // *Духовність. Культура. Нація.* Зб. наук. статей. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. – Вип. 4. – С. 113–124.
5. Креативність і творчість / [відп. ред. : Маноха І. П.] // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Соціологія. Психологія. Педагогіка».* – Тематичний випуск №1. – К. : Гнозис, 2009. – 426 с.
6. *Ніцше Ф.* Народження трагедії / Фрідріх Ніцше // *Повне зібрання творів / Фрідріх Ніцше.* – Л. : Астролябія, 2004. – Т.1. – С. 11–130.
7. *Ніцше Ф.* Так казав Заратустра ; Жадання влади / Ф. Ніцше. – К. : Основи, Дніпро, 1993. – 415 с.
8. *Рубинштейн М.* О смысле жизни. Труды по философии ценности, теории образования и университетскому вопросу : В 2-х тт. / М. М. Рубинштейн. – М. : Изд. дом «Территория будущего», 2008. – Т.1. – 576 с.
9. *Шаап С.* Человек как мера / С. Шаап. – К. : Изд-во Жупанского, 2008. – 205с.
10. *Encyclopedia of Creativity / Mark A. Runco, Steven R. Pritzker.* – Vol.1. – San Diego, CA [etc.] : Academic Press, 1999. – 793 p.
11. *Góralski A.* Teoria twórczosci / Andrzej Góralski. – Warszawa : Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, 2003. – 211 s.
12. *Kuczynski J.* Homo creator. Wstęp do dialektyki człowieka / J. Kuczynski. – Warszawa, KiW, 1979. – 187 s.

13. Nowe teorie twórczosci / [pod redakcją Krzysztofa J. Szmidta]. – Krakow, Impuls, 2005. – 246 s.

*Стаття: надійшла до редколегії 17.03.2011
прийнята до друку 24.09.2011*

IRRATIONAL DIMENSIONS OF CREATIVE THOUGHT IN PHILOSOPHIC AND VISION RECEPTIONS OF “PHILOSOPHY OF LIFE” REPRESENTATIVES

Natalia Sanotska

*National University of “Lvivs’ka Politechnika”
Institute of Humanities and Social Sciences, Department of Philosophy
Stepan Bandera st., 12, 79012, Lviv, Ukraine
e-mail: sannata@ukr.net*

The conceptual principles of creative phenomenon as a part of the philosophy of life have been identified in the article on the basis of the main vision theses and theoretical and methodological achievements of the outstanding representatives of this school – F. Nietzsche and A. Bergson. The content of the creative phenomenon as immanent spiritual dimension of human existence has been revealed; its vision determinants of manifestation and meaning in the achievement, self-actualization and self-affirmation of a person.

Key words: creative thought, life, dionysiac, apollonic, creative evolution.

ИРРАЦИОНАЛЬНЫЕ ИЗМЕРЕНИЯ ТВОРЧЕСКОГО ПРОЦЕССА В ФИЛОСОФСКО-МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКИХ РЕЦЕПЦИЯХ ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ «ФИЛОСОФИИ ЖИЗНИ»

Наталья Саноцкая

*Национальный университет “Львовская политехника”
Институт гуманитарных и социальных наук, кафедра философии
ул. С.Бандеры, 12, Львов, 79013, Украина
e-mail: sannata@ukr.net*

В статье выделены концептуальные принципы феномена творчества в пределах философии жизни, на основе анализа основных мировоззренческих положений и теоретико-методологических приобретений главных представителей данного направления - Ф.Ницше и А.Бергсона. Раскрыто содержание феномена творчества как имманентно духовного измерения человеческого бытия, обнаружено его мировоззренческие детерминанты проявления и значения в становлении, самоосуществлении и самоутверждении человека.

Ключевые слова: творчество, жизнь, дионисийное, аполоническое, творческая эволюция.